

СТРАЖИЛОВО

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ, ПОУКУ И КЊИЖЕВНОСТ

ВЛАСНИК И УРЕДНИК ЈОВАН ГРЧИЋ.

БРОЈ 52.

У НОВОМ САДУ 24 ДЕЦЕМБРА 1887.

ГОД. III.

У Т Е Х А.

А пољу је магла била
А нојца је обавила
Својим велом густим.

Нит се где год звезде виде,
Нити когод живи иде
Улицама пустим.

Покаткад се чује само
Неки бахат тамо-амо:
То је стражар ноћни.

Ил зачујеш лавез паса,
Ил се ветар заталаса
Кроз покој поноћни.

А у соби покој прави,
Само понац што се јави,
Ил што сахат куцне.

А у пећи ватра жива
Све силније јаре бива,
Па тек каткад пуцне.

А ја седим покрај пећи,
Рад бих био спати, лећи,
Ал ми се не дрема.

Па на прошле дане мислим,
И покашто тек помислим:
Шта л' ми судба спрема?

И у сети свећу гледим,
Где са својим пламом бледим
У ваздуху гори.

Па се гронча, па се топи,
И најзад је стењ сву попи,
Па и он изгори.

Црна тама све обузе,
Ал ја другу свећу узех,
И одмах запалих.

Ох, тај појав, појав мили
За један ме часак тили
Сетнога разгали.

Умрла ми беше нада,
Па ме црна туга свлада
За тим благом малим.

Дивна беше — јесте штета —
Али шта ми опет смета,
Да другу упалим?

Вл. М. Јовановић

ПОСЛЕДЊА ЛУТКА.

НОВЕЛА МАРИЈЕ С—ЕВЕ

(Свршетак.)

* * *
обра госпођа мама, поштовања достојна
госпођа Бајићка разапела све мреже и
вигове, да улови у њих онога »несноснога
лептира«, као што оно у оправданој срџби сво-
јој рече њена пунонадна госпођица кћерка за
младог доктора Милана Савића, а сама у себи

мисли: »Тога несталнога врапца, који тако не-
сташно скакуће с једне прохе на другу.«

— Сачувај нас Боже, какови су данас млади
људи! — мисли Нелкина мама више пута сама
у себи; али, као добар стратиг, пази, да јој
ко и саму мисао не чује. — Не можеш их на-
вући на женидбу као и медведе на мед. А има

их на сваки прст по десет за сваку прилику. Благо ли теби, прамајчице наша Ево, кад ти Адам не знаде за каване и механе, за шлагер и преферанс!

Нешто јој, тако једном приликом, шану тајно, да нико не чује, (она је чула):

— Да, да. Али није онда ни Ева имала с ким да игра фришефире, нити проха беше тако просута по свету, да врапци могу бирати, с које гомиле хоће.

— Ех! — одмахну опет Бајићка на то руком, као да отера каква комарца, који је пецнуо на најосетљивије место, па дода нешто налик оному, што рече песник »Горскога вијенца« :

„Чашу меда јошт нико не попи,
што је чашом жучи не загрчи.

Чаша жучи иште чашу меда,
смијешане најлакше се пију.“

— За то је ту, хвала Богу, брак!

Мора јој се признати особити такт, којим је уденавала своје вигове.

Обично се удовице, које имају кћери, снелбивају и пренемажу пред »пријатељицама«, које имају своје мужеве, како имају, ко се за њих мора да брине, па живе без бриге; а оне... »Ох! Тешко данас у овом лукавом и себичном свету пролазе и породице, којима управљају мушке главе, а како ће деца удовичка, кад зинула и хала и врана на њих!«

Није тако и госпођа Бајићка, удовица од толико већ година.

— Треба свету показати зубе! Е, да!... А кад не ће брег Мухамеду, мора Мухамед брегу.

И Бајићка уме да се савесно држи свог начела, да »треба свету показати зубе«, па је свуда уважена међу првима. Ни једна забава не прође без ње, а била у приватној кући, а у јавну какову локалу. У »добротворној задрузи Српкиња« је увек одборница. У пододбору »земаљскога друштва црвенога крста« такођер одборница. У позоришту има место »у кругу«. На беседама, дошла ма у које доба, мора се за њу наћи столица у првом реду, ма се из комшилук донела, те уметла

— Треба се то увек држати »великих врата«, па ником не дати преда се.

Њени »јаузнови« не коштају њу, до душе, онолико, колико другу коју; али госпођа Бајићка уме исто тако да одржи цену, као и она, која, на пример, у сред зиме из Треста наручује грођа, да јој је свеже, као сад да је

узабрато с човота у најбољем Фрушкогорском винограду... .

Нелка јој мало више задаје бриге, него што би она хтела. Њој је живот — сиграчка.

— Ветрењаста! — вели за кћер у себи. — Прави њен покојни отац! Све узима на лаку страну.

А Нелка, збиља, као да и не схваћа материну школу. Она се уживила у добри, безбрижни живот, што га тера друштво, у које ју мати увела.

Никад се у друштву томе не уздахну од бриге какве или терета. (А, бог ме, ни мати њена не ће, да је гора од друга својих.) Ако се кад и повела која реч о варошкој сиротињи, о деци, којој треба набавити топлију одећу за зиму, о убогима ученицима, којима треба купити школских књига, о каквој удовици, којој треба потпоре, о некој певачици, коју би требало послати у певачку школу, и т. д., то је опет само — интересантно, јер се ту даје одбору добротворне задруге пуне руке посла, како ће се приредити каква забава, беседа, концерат, пикник у добротворну цел, па за неко време, док се то све спрема, као и после тога, док опет што ново не наиђе, промене *das ewige tägliche Einerlei*. А наша слободна краљевска варош не ће да допусти (нек јој је на част!), да јој »српска Атина« ни у томе далеко не измакне напред.

Нелка тера своје. Хаљина, до душе, покрила јој је сад већ чланке: једва и да провире кадгод лаке ципелице са високим потпетицама на малим пожицама. Па нема више ни лутке у левој руци, нити гледи, како да њој, својој луци, што боље намести шарено одело. Него за то тим боље дотерује своје одело и то радије гледа са прозора свога оне живе лутке, што врве улицом овамо онамо. А лице, да, лице! Оно старо млађахно лице њено! Било је ту и озбиљнога и детињастога, и сањалачкога и безазленога, али све природно, све као у незнању и као од срца... .

Скоро ће да на католичкој цркви зазвони подне.

Улицом Нелкином већ звекећу сабље и бију штацићи о неравну калдрму.

Улица је та у то доба најживља.

Све, што цело пре подне мора било да гута прашину, преврћући стара акта по архивама, било да од дугог времена чека тај час, да оде у друштво, — све, што боде очи перетом по канцеларијама или чачка зубе за тезгом, — све

ће то туда проћи, на сврнути у »народну башту«, да чашом пива пропере грло и »поправи апетит« за ручак.

Још на по сахата пре видићеш, како се у партеру на оној кући до крајне на углу отвори прозор; а кроз прозор се прво покаже ружица у смеђој лепој коси и одмах за тим лице, на ком је и озбиљнога и детињастога, и сањалачкога и безазленога!

И то озбиљно и детињасто, то сањалачко и безазлено лице редовно гледи на једну страну.

— Добар дан, Нелкице! — завечаће храпави глас дебелог сенатора Бабића, општега варошкога тече.

— Љубим руку, течно!

— Клањам се! — опет ће какав магистратски чиновник или адвокатски конципијент са свим скромно.

Нелка климне главом и насмеши се.

— Слуга сам! — поздравиће какав рифлија учтиво-понизно.

Нелка климне главом, али се насмеши.

— Љубим руке! — промуца какав ђакела с књигама испод пазуха, па би чисто да их тресне о земљу, кадгод туда прође.

Нелка не климне ни главом.

А лице јој увек и непрестано окренуто на једну и исту страну.

С те стране удариће редовно иза десног угла, тек што на католичкој цркви одзвони подне, сам главом млади адвокат, доктор Милан Савић.

Ту се састане обично с њим, ако га не дочека у »народној башти«, онај, који се ево већ десет година тужи, како су му одузели пензију, па не може да полагаје својих ригороза, Савићев друг »од првог гимназијског разреда, с којим је делио и добро и зло, и радост и жалост и доцније као слободан *civis academicus*, који...« (и тако даље).

Чим се ту Савић појави, и Нелкино лице заузме обратан положај, те гледи на противну страну, па броји у себи, колико Савићу треба још корака до њена прозора. Наравно да се то броји према откуцајима срца Нелкинога. А како Нелкино срце, чим се тамо иза десног угла појави млади доктор, почне све брже да куца, наравно, да се и Нелка превари у брзом рачунању, те место ружице у смеђој коси, која Савићу служи као компас, више пута му сине и лепо лице нестрпељиве Нелке. У тај час се редовно и нехотице бела рука њена тргне, да намести ружицу у коси.

Много пута Савић прође поред прозора, а само се учтиво поклони и покаже своје аристократске замаке на слепим очима скинувши цилиндар, а више пута опет се и закачи за тај магнет на том прозору. Зависи од тога, како је млади адвокат кад расположен, а, бог ме, често и од тога, да ли се лепо магнет задржи толико на прозору, да баш дочека, док он донде прође. Бива и ово друго. Кадгод Нелке нема на прозору, то је знак, да су јој »дошле њене лутке«, те хоће да се поигра мало са живом лутком својом, са Савићем... »Та он је целог света лутка! А с луткама треба поступати као... с луткама!«

Ако, дакле, Нелка, кад на католичкој цркви одзвони подне, не провирује кроз прозор на улицу, за цело се скрила за дебелу завесу иза прозора па вреба, када ће Савић туда проћи. Погледа ли Савић на прозор, а она то из прекрајка види, стане је цика по соби, па од уживања, »како га је преварила«, одмах трчи матери, те се хвали, »како му се она није хтела показати, а он је ипак гледао, да је види.«

— Нелка, махни се детињарија. Ниси ти више дете, — рећи ће јој мати.

— О, нека га! Нека и он сам то види! — одговорила би кћерка, па би се уозбиљила.

Бадава јој мати доказује, да је то тек детињарија. Бадава се јада, што јој мрси konce! А већ унапред таре руке, како ће да усрећи своје дете, и да пукне под нос некима те некима.

Као да се већ прилично осећала и сигурном у успеху.

— Моја Нелка не би боље живила ни да јој је отац жив! — рече госпођа Бајићка негде у друштву, кад се некако Савић неколико пута узастопце закачио био за прозор код њене Нелке, па није ни доспео на пиво.

После тога Нелка беше један пут тако несташно расположена, да је таман дочекала доктора, да дође до њена прозора, па му испред носа увукла своју главицу и затворила прозор баш пред њим. То јој је таку радост начинило, да је све скакала по соби и рукама пљескала.

Сутра дан заман чека Савића, да опет онуда прође. Преко сутра исто тако.

Савић некуда отпутовао.

Е, нема га, ... нема. Прође недеља дана, ... прође десет дана...

Жубор по вароши.

— Отишао својим послом у престоницу, — кажу, који хладнокрвије могу да мисле.

Мајке, које имају кћери, врте неверно главама. А мајке, које немају кћери, а воле да жене и удају, или да кваре и слеткаре, значајно намигују.

Један пут у неком друштву негде нашло се, да бог ме, као и обично, и мама, које имају кћери, и оних, које немају. Али као да су све дошле с мање или више наде, е ће се ту решити то горљиво питање, где је млади адвокат Милан Савић, и чега је ради отишао.

Запетост на све стране. Ситуација врло озбиљна, неизвесна.

Треба почети. Која ће?

Која! Бог ће је и данас знати! У један исти мах заговорило се њих више, а коликогод њих, свака о другом чему.

Тек нека спомену у том жагору име Милана Савића.

На једаред све — ђуткац! А на сахату, што виси о зиду, чујеш лепо и јасно: »Тик... так!... Тик... так!« Накриоче, монса, милостиве госпође пуковниковице Опујићке, скочи са пуковничине хаљине, како се препаде зар од те напрасне тишине, па се устреми на сахат, одакле му оно одмерено тик... так загрми сад на једаред као топови, па му вређају господско ухо. И би се пашче изело од пакости, да се опет друштво не поврати у нормално стање, да, то јест, опет не завлада жагор.

Шта се гласно не говори, не може се чути. Али она, што је оно рекла за Савића, како ће тобож бити сретна она, која за њега пође, кад је спирио толике бабине хиљаде, та иста пришану својој компаници, госпођи Бајићки, како је чула не знам од кога, да је онај, који се вечито тужи, што му не даду штипендију, да полаже своја ригороза, не знам коме рекао, да Савић има не знам некакву у Бечу, с којом је као ђак живио, па га сад она тужила, што се одрекао и ње и... Оно друго није за казивање.

— Јух! — пљесну се госпођа Бајићка.
— Шта је? Шта је? — загрми с више страна.

Прхну шапат од уста до уста, и опет жагор. Нађе се у чуду опет она, што се тужила на српске ђаке, како не науче, ни да се понашају честито у фину друштву, истичући Савића за узор.

— Није истина! — вели. — Ја сам чула, да је отишао човек у жупанију. Адвокат Степић каже, бира се нов жупаниски фишкар, па је он рад, да то место добије. За њега и јесте!

Неко верује, неко врти главом.

У том уђе у домаћичина собарица, па пред домаћицу с писмом на среду.

— Сад баш донесе писмоноша.

Писмо није запечаћено.

Домаћица отвори куверат и извади велику карту на тврдој хартији уоквирену златном уламом, а у среди штампано јасно, разговетно:

»Милана Славнићева и др. Милан Савић — вереници.«

Прочита још једаред, прочита узвишеним гласом, гласно и разговетно:

»Милана Славнићева и др. Милан Савић — вереници!«

Пљус!...

*

Кад се то вече лепа госпођица Нелка свукла у својој соби, да легне, није, као обично рапчешљала и оплела лепе витице своје бујне смеђе косе. Није јој било ни до чега, ни до саме себе. Сузе, силне сузе пљуснуше јој из лепих очију, да повгасе лепо бели узглавак, у који беше загњурила своју милу главицу. Кад и после поноћи чак дође добра госпођа мама, поштовања достојна госпођа Бајићка, да види, шта јој сироче ради, јер ни она не може да заспи, већ се преврће по постељи, као да је на игле легла, а лепа госпођица Нелка још сузе лије за својом — последњом лутком...

ГОСПОЈА-ПЕРСИН ПЛАН.

ПРИПОВЕТКА ИЗ СРПскоГ СЕОскоГ ЖИВОТА.

НАПИСАО РАДОСЛАВ МАРКОВИЋ.

(Свршетак.)

свану и дан избора.

Отишао грк Лука у скупштину, али врло забринут. Истина, рекао је жени, да врло добро стоје, јер се бојао, да каже, како сумња. Шта

би му рекла! Но, само би му још то требало, да пропадне са својим кандидатом! До душе, баш је радио, па многи су му и обећали. Ал, ето, чује јуче, да чича Мија хвали и препоручује другог неког.

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Долазио у село и неки Јефта Ижичић. Допао се чича-Мији, па га позвао и на ручак. Био тамо на ручку и Жива ешкут, па га и он хвали, како је врло научен. „Што тај има“, вели, „јестество, није него, кад запоји многаја љета, мислиш, отпада леп од куће. Па што ти наздравља, знаш, све намешта, па сваком лепо каже. Та, нема га у свој вармећи!“

Истина, тај је учитељ био тек пре два дана. И чича Мија је јуче почео људима о њему говорити, али ако се у скупштини заузме, (јер узми само, чича Мија је уважен човек, био је стражмештар у граници), онда је врло сумњиво. Може се још који из грк-Лукина табора оценити, јер овог учитеља зна, чуо га је.

И грк Лука се није преварио.

Кад је видео, како чича Мија у ходнику ради за свог кандидата, чисто је као дошао изван себе од чуда, па и оно звонце не звони му као до сад, већ некако друкчије.

Скупштина се започела.

Поп Аћим не ће да седне на своје место до грк-Луке, већ сео међу људе.

Но пре него што се приступило избору учитеља, решавала је скупштина друге ствари...

Тако, поп Аћим тражи, да му се покрије шта-ла, јер се таван од кише почео рушити.

На то је устао Јефта каплар и рекао: „Пошто црквена општина нема толико новаца, да може покрити попи шталу, то он предлаже, да се замоли политична општина, да из фонда за просветне цели одреди извесну суму новаца.“

Против тог предлога устао је кнез.

Поп Аћим ћути, јер зна, ако му се тако не оправди, друкче ће њи тешко.

Грк Лука опет не ће ни речи да зучне, како се не би замерио кому.

Кнез није успео, јер му Јефта одговори, да су тај фонд основали граничари, па га могу и трошити на што хоће. Из тог фонда је назидала политична општина нотарошу стан, па може и попи шталу оправити...

Предлог буде примљен.

После тога устане Неша тугор и рече, како му је пре у одбору пребацио Јефта, да много троши на зејтин, а он је сад ухватио црквењака, где умаче хлеб у кандило.

У први мах се чуо глас, да га треба отпустити, али се после изроди жестока препирка, да се није ништа разумело.

Грк Лука удари у звонце, па звони и звони. На послетку пође и викати, да одлаже скупштину на пет минута. Али све узалуд!

Тек се у неке умире и сложе у томе, да му за

сад опросте, а ако би се још који пут ухватио ма у чему, да се отпусти, не гледајући на то, што је служио цара и војевао четрдесет осме...

Било је још и више предмета, па се после приступило избору.

Грк Лука не зна, шта да ради. Гледи, како ће да пропадне сав његов труд, а не може ништа. Хоће да рекне нешто чича-Мији, кад се почео овај препирати с поп-Аћимом о кандидацији, али као да му нешто засело у грлу. Само гриска усне и чешка се по ћелавој глави. И столица под њим као да целе седнице игра, па се сваки час намешта.

Поп Аћим је са свим противан Јефти Ижичићу, јер у стечају стоји, да првенство имају они, који су у Сомбору свршили учитељску школу, а Јефта Ижичић не знаш је л' гдегод што и свршио. Истина, да је он, кад је оно изишла наредба, да таки учитељи имају накнадно у Сомбору полагаати испит о учитељској способности, положио испит, али од њега има много бољих. Поп Аћим је још додао, да он познаје неколико њих од старијих учитеља, који су на препоруку протину постали од црквењака учитељи, и добили дипломе из Панчева.

Чича Мија одговори попу, да он не може допустити, да су бољи они, који су у Сомбору свршили, од оних, што су за време границе. Он зна, јер је ишао у „математику“, а био је и стражмештар. У свему је друкче било, па и у школи. Сад на испит дође прота и неколико људи. Па човек се и не окрене као што треба, а испит већ готов. Али онда су на испит долазила господа. Никад није сад боље, него што је било у граници!

Неки одобравају поп-Аћиму, а неки чича-Мији.

Кад видео грк Лука, како се чича Мија упео, и да му већ многи одобравају, од чуда и не пази, шта ко говори. Бацио се у крупне мисли. Шта ће и како ће? Још док оде кући, па га дочека Перса! А овамо јој се хвалио, како добро стоје, само да се не брине. Ето, како добро стоје! Његов ће кандидат да пропадне. Он, грк Лука, који при посланичким изборима, и уз пркос свима претњама и мајсторијама уме да осоколи своје сељаке, те да одлуче избор, сад се сплео, кад нема ни солгабирова, ни комесара, ни жандара. Да, ал онда је уз њега и чича Мија, а сад му чича Мија окренуо леђа.

Спопао га зној. Крупна капља зноја скотрља му се с чела. Тргао се. Нешто му севну проз главу. Куд оде јуне, нек иде и уже. Док се поп Аћим и чича Мија препиру, шапну он нешто Јефти каплару на ухо. Кад дошло на ред гласање, великом већином би изабран Милоје Симић.

Грк Лука је сјајно одржао реч...

Госпоја Перса се није љутила, кад је то вече

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

дошао ђорнут кући. Није се љутила, ни што је то-
лико вино платио, само кад се може попадији осве-
тити.

На неколико дана после избора добије грк-Лу-
кина Љубица карту дописницу. На тој карти била
написана песма, пуна „ахова“, „охова“, „аићео“
и таке ствари, а потписано слово М. Читали су
је и у општинској кући, кад је донео пандур по-
шту из Т. О њој се после говорило по читавом селу
и изводила свакојака нагађања. Помислите, како је
морало бити госпоја-Перси. Она је сумњала, из чије
је то кухине, па се баш уз пркос показивала према
свему равнодушна.

Али није само то било.

У очи оног дана, кад ће доћи нови учитељ, пе-
вао је неко под грк-Лукиним прозорима. Они не
знају, ко је, али сумњају.

Сутра дан и код попиних новост. Нашарао им
неко на кући мердевине, па попадија цело јутро
говори сваком, ко год дође, како је Десана млада,
па показује протокол „крешчајемих“. И они не знају,
ко је, али сумњају.

Тај се дан и писар тужио. Каже, кад је синоћ
ишао из крчме кући, па прошао био грк-Лукину
кућу, стиже га, вели, неко, те одудари онако душ-
мански. Он, истина, не зна, ко је, али сумња на
неког.

* * *

Отишла кола по новог учитеља. Долази на да-
нашњи дан у вече. С тога се и чине толике при-
преме у грк-Лукиној кући, као да је свети Јован.
Још јутрос рано устали су сви, па спремали. По-
клали су живину, очистили грожђе, истуцали бадем
и шећер и остале ствари, што је за то нужно. Из-
брисали светњаке и огледала. Све се то данас пре-
гледало, па где год шта није било у реду, то се у
ред довело. Госпоја Перса пустила ћерке да раде.
Једна кува, друга меси, трећа помаже и једној и
другој, а она само огледа и каже што треба.

Лука наточио у боце вино, па метнуо у хладну
воду. Тужи се само, како га нос сврби.

— Гледај, богме, по твом обичају, па се пока-
жи, — рекла му на то госпоја Перса.

У том се и вече приближавало.

Сад ће. Тек што није искрсао.

У Н. било је више свршених приправника, али
их уредник није из ближе познавао. А ту треба па-
зити, кога ће човек препоручити, јер као што грк
Лука каже, поп им доста смета. Истина, у селу су
сами народњаци, али је и грк Лука, њихова душа,
сам, а против њега је и поп и потарош. Узмимо

само тај случај, да грк Лука умре, ко ће га заме-
нити? Или да учини што год, због чега би га у
селу омрзнули, противници ће употребити ту при-
лику, те сломити странку са свим. Нико им не ће
сметати, јер грк-Лукина реч не ће важити. И тако
би било: због Николе и на светог Николу!

Са свим је оправдана грк-Лукина жеља, да дође
таки учитељ, који ће исповедати начела народне
странке.

Но опет не може се човек на то ослонити. Зре-
ли људи, па преврну. А младић, који је настао тек
да живи, па још ако му се допадне попина кћи...

Али учиниће своје. Препоручиће им, за ког буде
држао, да је најспособнији, па што Бог да.

Баш у том времену, кад је премишљао о томе,
кога да препоручи, јави му се таман прилика.

Једног дана дође у редакцију Милоје Спасић,
који је баш те године положио испит о учитељској
способности у С.

Уредник га је познавао из радова, што их је пи-
сао за подлистак.

Био је Милоје врло добар ђак, али и врло си-
ромашан.

Тек што је пошао у школу, умре му и отац и
мајка, — остављен је био сам себи. Истина, нашло
се људи милостива срца, који га потпомагаху, али
та подпора није била толика, да је њоме могао под-
миривати све потребе своје. Морао се и сам бринути.

Писао другима и учио друге, па тако зарађивао
себи кору хлеба.

Колико пута дубоко у ноћ седео је и радио. И
тај рад није му тешко падао, нити се коме тужио,
него га је увек с вољом свршавао. Болело га само
и тешко му било, што је знао, да ти људи, којима
он ради, којима, тако рећи, продаје половину свога
века, држе, да му тиме чине милост.

Па ипак покрај свега тога није клонуо. Имао је
духа, осећао је снаге за борбу, јер му је пред очима
увек лебдио, истина, тешки и неблагодарни, али пле-
менити учитељски позив.

Мучећи се тако и злопатећи, свршио је други
разред у приправничкој школи.

У том се указала згодна прилика, да се опрости
тог трудног посла и да мало дахне душом.

У Х. у горњој Мађарској било је празно учи-
тељско место, али се нико није пријавио, сваки је
тражио боље. До душе, плата је мала, али за самца
човека опет доста. Милоје, по савету својих про-
фесора, потражи то место и добије га. И тако по-
стаде привремени учитељ.

Дошао је у место, које лежи као острво у мору
туђинштине.

Срце му играло од радости, кад погледи у оне

WWW.UNILIB
У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

невине очи, које су упрте у њега; кад помисли, да је он позван, да им покаже стазу, којом ће у животу ићи, да начини од њих људе, поштене грађане, праве Србе. Он се одушевљавао за свој позив. Трудио се, како у школи тако и ван школе, да, што је више могуће, и одговори свом позиву.

Па ако је каткад и наилазио на препоне, опет зато није малаксао, није баталио свој позив, јер га је сматрао за нешто више, а не просто као надницу.

И док си у сиротињи и злопатиш као враг, отегну ти се и дани и часи као гладна година; а кад легнеш мало на добро, прође те време, као на крилима. Тако и Милоју прође година као леп сан, јер за то време доживео је најмилији и најрадоснији тренутак, који човек у животу доживљује, ког се са слатким миљем сећа, док је жив. Плаво неко девојче прирасло му за срце, а он сам у непознатом свету, нигде свога, с ким би заједно мислио и осећао, ко би се у радости с њим радовао, а у тешким данима блажио му тугу и горчину, ... испросио је. Кад је положио те године испит о учитељској способности, венча се.

Плата у Х. била је врло малена за човека ожењена. Морао је тражити друго место.

Дошао је у добри час.

Ове је године свршио, а и ожењен је, дакле не мора се грк Лука бојати, да ће узети попину кћер.

Уредник га препоручи. И као што знамо, изабери га.

* * *

Капија се отвори и у грк-Лукину авлију уђоше кола.

Грк Лука истрчао на ходник, а за њим госпоја Перса и они људи, што их грк Лука позвао на вечеру.

— Добро дошли, млади господине! — повиче грк Лука још с ходника.

А госпоја Перса наложи служавци, да ствари скине и унесе.

Учитељ поскочи с кола и поможе младој жени, да сиђе.

— Част ми је приказати вам се: Миливој Спасић, а ово је моја жена Милева.

Госпоју Персу као да удари гром. Укипила се као кип. С лица јој нестало руменила. Отворила уста, али ни речце да проговори. У очима јој видиш, да сва кипи од гњева, да може сад би сунула. Боже, толико вино, толика спрема, пилићи, резанци, колачи, част, маст... па све узалуд! Погледа на грк-Луку, пресече га погледом. Он се почеша иза врата, отвори вратнице од ходника, па рече гласом, као да је из мртвих устао:

— Изволите.

На вратима га дочека госпоја Перса, па да одоли срцу, осече се на њега:

— Ваш си шмокљан.

— Шта сам ја знао. Уредник га је препоручио.

— И он је.

Грк Лука слеже раменима и уђе у собу...

И гле, молим те, тај нос никад да га превари!

О КНЕЗУ ЛАЗАРУ.

РАСПРАВЉА И. РУВАРАЦ.

(Наставак.)

„Viel Lärm um nichts!“ Тражену књигу, у којој су турски повеснички извори, добио сам — а послао ми је ту овде на све стране заман тражену књигу мој стари друг др. Игњат Брлић, честити брат покојнога издаваоца књиге те. У књизи је тој само Нешријева повест о боју на Косову, а Садидинове повести о том боју нема у тој књизи. Нисам се требао толико трзати и толику ларму дизати због те књиге, у којој је само Нешријева повест, јер повест та била је још нашем Рајићу у самој ствари позната и то из Левенклављеве турске повеснице (*Leunclavii historia Musulmana Turcorum, Francof. 1591. fol. p. 278.—302.*), који на крају повести те вели: „*Nec de bello Zircico (српском) et Muratis interitu, sane memoratu digna nec cum historiis publicatis convenientia, Philippi debemus Hanivaldi commentario manu exarato.*“ Левенклав је до-

био био две књиге или два рукописа, у којима је била турска повест: једну од познатог Фауста Вранчића из оставине још познатијег му стрица Антонија Вранчића, који је умро као архиепископ Острогонски, и који је неколико пута као посланик цара и краља свога ишао у Цариград и тамо набавио поменућу турску повест, а другу му је посудио Филип Ханивалд, који је такође био код немачког посланства у Цариграду (1581.—1583.) и који је поклонима склонио Мурата, драгомана или тумача на турској порти (који је знао арапски, персијски, турски, латински, угарски и хрватски) да му преведе „*auserlesene Sachen aus der Türcken Historien.*“

И то што је Мурат драгоман превео и Филипу Ханивалду а овај Левенклаву дао, то је било Нешријево повесничко дело: „*Dschihannuma d. i. Welt-schau*“, које је Нешрија родом из Брусе у Анадоли

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

за цара Бајазита II. (1481.—1512.) написао. Нешријево је дакле дело већ од Левенклава у самој ствари познато било, но под именом: „Hanivaldische Historie des Murad Dragoman.“ (в. у I. свесци Хамерове повести османског царства „Übersicht der für den ersten Zeitraum benützten morgenländischen Quellen. S. XXXIV.)

Једно због тога, а друго што турски не знам, те бих се морао служити немачким преводом од Бернауера, који не само да није јасан и разговетан већ на више места тако таван и сплетен, да би човек рекао, да и тај немачки преводилац није баш добро разумео оригинални турски текст, те је с тога на-тезао и крпарио, не ћу саопштавати овде садржај васцеле те Нешријеве повести о боју на Косову, већ и за то не, што би то свима нама досадно било. Место тога судим, да ће боље бити, да узмемо калауза, који је и на пољу Косову био и повест о боју на том пољу по Нешрију већ препричао, а да само она места, која су у том препричавању одвећ скраћена и нејасна, допунимо и разјаснимо било из Бернауера било из превода поменутога Мурата драгомана.

А тај калауз и вођ биће нам наш човек, наш г. Панта Срећковић, који је доиста био на Косову и с развалина града Звечана прегледао то поље 1. авг. 1873. г. и прегледајући то тужно и жалосно поље тако се занео, узнео и удубио у прошлост, да, састављајући на развалинама Звечанскога града у уму свом слику о боју на Косову, није знао, да ли је мушко или женско, да ли Турчин или каурин; — и да си га у оном часу запитио за име, Панта ти не би знао одговорити и казати, да се зове Панта. Слика та или умна, дубокоумна прича та о боју на Косову штампана је у толико пута већ поменутој ХЛП. књизи Гласника. И како само прича наш г. Панта! Нема ти ту оне Рајићеве неодлучности: један вели овако, други каже онако, а трећи пише инако, а ти, благохотни читаоче, бирај ето, узми и веруј, шта хоћеш; нема ту ни онога Чедомиљева назови критичкога пренемагања и успијања и довијања, нити онога ћађукања осталих наших писаца и компилатора, већ што Панта одсече и одреже, то вам је одсечено као на пању: — „то је било тако; — а Јевренос је отпочео говорити овако; — а то „мало“ и била је издаја Бранковића и његов одлазак уз Грдеч.“

Па сад ти вичи, зипарај, доказуј, колико хоћеш! Ништа то не помаже и Панта на све то не обрће главе већ иде даље, — и ниси ни десет пута прочитао оченаш, а слика Пантина готова. И каква слика! Каква жива слика и какво живахно причање!

„Да видимо, шта се ради у оба стана“ — ето

тако почиње г. Панта на стр. 338. — а ја ћу тебе ради, читаоче мој, и ради бољег разумевања само да додам то, да је г. Панта намеран да ти каже, шта се ради у оба стана т. ј. у турском и у српском стану *на пољу Косову уочи Видова дне 1389. г.*; и по што ће одјако г. Панта водити реч, а не ја, то седи, читаоче или управ слушаоче Пантине повести, седи, — шта си стао! — та седи и ти Шумановићу! — раскомоти се и начини се рахат, седи ту на миндерлук, подави ноге, дај себи донети филџан добре каве, сркни двапут, запали чибук, завали се мало, накашљи се, зажмири па слушај повест Пантину о боју на Косову.

„Да видимо, шта се ради у оба стана“ — рећи ће Панта и одмах ће вам отпочети повест овако:

„Султан Мурат I. Гази-Хан искупио под својим шатором *на Газиместану* све стубове царства и угледне у земљи, па им говори: „по наредби прококове сунне, — пре битке, — морамо већати и о свему се сложити, како би *једна мисао нас једног уз другог одржала*“. И окрене се с питањем Евренос-бегу: „како се треба, Евреносе, владати, кад хоће човек са овим неверницима да ступи у бој?“

— „Мој султан зна најбоље војском да управља и да бој нареди“, одговори Евренос, што и сви остали потврдише.

— „Ми се морамо *у једној мисли* сложити, рече Мурат; ја сам те од неког времена поставио старешином над овом покрајином (којом?): ти си се извештио и добро упознао обичаје и уредбе овдашњег (којег то?) становништва. Твоје мишљење вреди више, него ли свију осталих“.

— „Маломе пристои се“, одговори Евренос, пошто се поклати султану: „уздајући се у Бога, зарана се подићи, место за борбу избрати пре, него ли га непријатељ избере, а за тим ће и он доћи... Онда се је лако борити, чим се једни од других раставе... Тако мисли твој слуга, а остало знаде најбоље мој султан“.

— „Бог нек те благослови!“ рече султан: „тако и ја мислим; а ти, Бајазите, како мислиш?“

— „Моје се мишљење подудара са мишљењем мога султана и Евренос-бега.“

— „И моје су мисли такве исте“, рече Али паша, што изјавише и сви остали.

Места су по овој наредби заузета, па је требало да се договоре о распореду различних родова војске. Султан се обраћа с питањем: — но стапи мало и опрости ми, г. Панто, што те морам прекинути, јер рекао бих, да читаоци моји, односно слушаоци твоји нису баш потпуно схватили и разумели онај мудри одговор Јевреносов или управ оно „мишљење његово, које је и султан Мурат похвалио и прихва-

тио а с њим наравно и царевић Бајазит и Али паша и сви остали паше и везири.

Не кажеш, откуд си и од кога си дозволио за диван тај под шатором цара Мурата на Газиместану? Но ми већ знамо, да си ти то узео из Нешријеве повести те ћемо и ми сами потражити одговор тај Јевреносов у тој повести, неће ли нам може бити одговор тај јаснији бити у немачком преводу.

„Dem Geringen steht es gut an, — тако гласи одговор Јевреносов у преводу Бернауеру — dass er im Vertrauen auf Gott recht zeitig aufbricht und früher als der Feind den zum Kampfe geeigneten Platz wählt, dann wird jener auch kommen; aber wir dürfen uns nicht zu sehr beeilen mit ihm zu kämpfen: zuerst wird er zum Kampfe auffordern; denn da er von einer solchen Masse ungläubiger Heere unterstützt wird, die eine eiserne Burg bilden, so ist es nicht leicht über ihn den Sieg zu erlangen. Tritt er aber einmal auf, so ist es dann sehr leicht mit ihnen zu kämpfen, sobald sie von einander getrennt sind. Das ist die Ansicht deines Dieners, das übrige weiss mein Sultan am besten“. И из овог немачког превода тешко је сазнати, шта је управо Јевренос одговорио и предлагао и коме је од читалаца стало, кога копка да сазна прави смисао тога Јевреносова предлога, неће се кајати, ако дотично место прочита у Левенклављевој турској историји, било на латинском, било на немачком језику, те ће се уверити, да је Мурат, драгоман на турској порти у XVI. веку, много боље схватио и превео Нешријеву повест него ли Бернауер и наш Панта у XIX. веку. Но није то главно, што се мора приметити г. Панте, већ се пита, зашто је г. Панта диван тај пренео из *Кратова* на поље Косово или — као што г. Панта вели — на *Газиместан*? Нешрије пише, да је „вијећање“ то држано у Кратову и да је за тим цар Мурат рекао: „Das Heer mag am Morgen aufbrechen, aber Ewrenos Ghazi mag mit Jigid Pascha vorausgehen, um den gläubigen Kämpfern durch den Engpass den Weg zu bahnen“ па Нешрија приповеда, како се од Кратова војска кренула а пред војском Јевренос бег с Јигитпашом очистио теснац, и како је војска прелазила малу Мораву (Моравицу) и пала под Ђимиш-хисаром (сребрним градом — Новобрдо) па се отуд кренула и тек онда пала на поље Косово те је ту тог истога дана а у очи дана за битку одређеног држан други диван. Но шта зна тај турски Нешрија? Наш г. Панта зна то много боље и Панта продужује своје причање овако:

„Султан се обраћа с питањем: или ћемо камиле пред нама поставити или ћемо сами противу њих стати?“

— „Има већ више година, како смо се с њима борили и нигда нисмо пред нама камиле стављали; да то и сада не чинимо“, одговори Бајазит.

После одговора Али-пашина султан запита Евреноса, шта он о овоме мисли?

— „*Мишљење је*“, одговори Евренос: *лична ствар*; ја ћу бити слободан, да коју реч рекнем. Кад му султан заповеди да говори, Евренос узме реч овако: „Ако је султанско величанство и смислило добру мисао, да се камиле напред поставе, јер коњи невернички неће да иду на камиле: ове су онда нама одбрана и као неки бедем; али кад се камиле изненада поплаше и стану се кочити — чега не дај боже! — онда се врло дижу, и тако бива, да видев војску с виком да около њих обилази, оне се поплаше, поскачу, те тако онај, који хоће први да победи, први погине. Зар нисте чули, кад је Александер („der Zweigehörnte“, дворогати Александро, додаје Нешрија) бој био са инђијским царем Пором, да је овај около себе неки град био начинио, поставивши преда се слонове. Александер се томе довије, запали у џевима салитру и опали на њих. Тиме тако поплаши слонове, те окрену да бегају. И тако они проузрокују пропаст војске инђијскога цара. И наше камиле могу постати узрок наше пропасти“.

Како Мурат тако и сви остали усвоје мњење Евреносово и султан рекне: „Дакле треба у први ред пред нама да метнемо стрелце, нека на десно и на лево дажд од стрела отисну, па онда нека уједанпут борци за веру завичу: Алах је највећи! И нека нагрну на невернике, те у тој ватреној борби или ће нама запасти венац победе, или ће нама запасти у део нека друга срећа . . . Свакако је *крај животној смрт* а после ње, о чему би још имали да се бринемо“.

Овим се сврши световање. И настане ноћ уочи Видов-дана 1389. год. „И тмина је војску била обастрла, да се ништа није видело, а ветар је западни од српске на турску страну, страшно дувао и прашину носио.“

Панта не каже — али читалац већ знаће, по ком нам тако исприча г. Панте „вијећање“ на том другом царевом дивану, на којем је Јевренос упитан за мњење о питању стављеном на дневни ред, онако славно отпочео казивати и развијати своје мњење са: „*Мишљење је лична ствар*“.

(Наставиће се.)

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

У ОЧИ ГУНДУЛИЋЕВЕ ТРИСТОГОДИШЊИЦЕ.

ОД ЛАЗЕ ТОМАНОВИЋА.

(Свршетак.)

Према оваквијем основима, на којијема сам ја мој суд изрекао о Гундулићеву народном општењу, надоставио сам: »Хрвати не само да Гундулића велико-српством не бједе, него га још хрвацкијем пјесником називљу. Ал по чему? По томе зар, што је у своме епосу излио најдубљи карактер из Хрвацке, потурчењака Даут-пашу?« Ово је највише заболело хрвацке листове. N. List пише: »Могли бисмо и те како одговорити на ту подлу уврједу, али волимо премучати, јер складност тако нас учи, па ето руго побија оног, који му је узрочан.« А D. К. мало боље одговара ми. Прије свега наводи у Хамеровој Geschichte des osmanischen Reiches, да је Даут био Бошњак, па наставља: »а то је знаменито, да су се онда Бошњаци Хрватима звали; господин писац то не би вјеровало.« Ако је Даут-паша збиља био родом из Босне, као што Хамер тврди, онда је збиља знаменито, што му Гундулић поријекло преноси у Хрвацку. Пјесник уводи у свој епос више особа из Босне и Херцеговине, као Али-пашу Херцеговца, којег Осман шаље у Варшаву, да мир изрази и уговори с Пољском; па Јусуфа Бошњака из Маглаја, који простире мост преко Дунаја, те »Дунај под њим склопи воде«, кад је Осман подигао војску на Пољску; па Соколовића пашу босанскога, којег још славе угарски крајеви са освојења Сигета. Па овако описује у опће војску босанску и херцеговачку:

На коњијех сви Бошњаци
Сјаху свијетло ођевени
Заточници хрли и јаци,
Копјаници свим храбрени.

За четами босанским
Јунаци опет стаху из страна
Ким светога Саве име
И Херцега стоји Стјепана.

Још ћу навести дивну слику, како два побратима српска, Херцеговац Ибрајим и Бошњак Синан, један за другога гину у буни цариграчкој, коју је Дервиш предводио противу младога цара Османа. Два побратима оба заједно начипише на овога непобједимога јунака.

Бритке сабље подријеше они
У једно исто вријеме тада;
Једнако су оба смиони,

И покуда их једна влада.
Ну ако им срца у једно
Јур јуначка пријазан стучи,
С јаче силе сад нередно
Разлика их смрт разлучи.

Ори сабљу он, и у гњеву
Ибрајиму десну одсијече,
А Синану руку љеву
Сцијена и вас штит у пече.

За Ибрајима Синан веће
Нег ли за се сабљу храни;
А Ибраим штит подмеће,
Синана, а не себе, брани.

Тако живот ови онога
Над животом својим хаје,
Да за учуват друга свога
Себе вољно на смрт даје

Али ето смртни удире
Већ ударац Ибрајима;
Он се боли, не што умире,
Нег што оставља побратима.

Ну ако тужан он под силу
С побратимом својим се раста,
И побратим сву немилу
Смрт добро стиче и саста.

Овијем сам шћио доказати прво, да је пјесник звао своје јунаке правијем именима: ће је био Херцеговац — Херцеговац, ће ли Бошњак — Бошњак; друго, да Гундулић све Бошњаке и Херцеговце симпатично црта. Па ако је Даут збиља Бошњак, зашто би рекао, да је рођен у Хрвацкој? Ја држим: или да Хамер погрјешно Даута називље Бошњаком; или да је Гундулић погрјешно мислио, да је Даут родом из Хрвацке; али се не може озбиљно ни посумњати, да је Гундулић Босну Хрвацком називао, а Бошњаке Хрватима, као што би му шћио писац D. К. подметнути. Ако је пјесник рекао, као што јест, да је Даут родом из Хрвацке, то се не може допустити, да је под Хрвацком разумијевао Босну; а ако Хамер вели, да је Даут Бошњак, то не слиједи отуда, да су се онда Бошњаци Хрватима звали, као што говори мој противник. За моју је тему доста, да Гундулић Даута доводи из Хрвацке, дочим Бошњаке и Херцеговце свуда њиховијем именом називље, што свакако искључује, да је Даут Бошњак био, или да је то било пјеснику познато; већ ако је шћио поштедити Босну, па

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Хрвацкој подметнути онај црни карактер, што ја не могу допустити.

„Dalm. Katoličkoj“ је криво и што ја Даута сматрам најцрњијем карактером у Османиди. Да видимо тај карактер. Турци га ђететом заробише и цару Ахмету поклонилише, који га ш његове љепоте пригрли и »јер му душу заносаше, нађеде му Даут име.«

Под именом сладим тако
Блудни Мурат у тој доба,
Објавити хтећ свакако,
Да он роб је свога роба.

Ту узрасте и отолен изиде помилован свакијем добром.

Ну јер не доби он с десницом
Ни с јунаштом, ни с крипости,
Нег ли самим женскијем лицом
Све те части и милости,

чим погину милост с лица, ш њом и царска љубав нестале и с везирскога стола паде. Али када млади Осман наслиједи оца, син Даутов, вреник младог цара »и друг мили у сва дила«, умоли се, те Осман Даута помилује и учини га беглербегом румелскијем. Ипак кад га пуница, мати Мустафе, позва у помоћ, да свргну Османа, а Мустафу лудога да на царски престо дигну, он заборави милост Османову и придружи се опакој жени. Чим га је виђела, овако га је стала корити његовијем беглербегством:

Осман ли ти их прико поћи
Својом главом забиљежи,
Ки ти у блудној нечистоћи
Свећ уза се сина врљежи?

Али то је сину твојом
Од срамота плата била;
И вараш се ти у тому
Да ти час се повратила.

Ах, која ти час у вијеке
Из нечаснијех ђела доћ ће?
Гнусна вода мутне ријеке
Не може опрат нечистоће.

И Даут распири буну противу Османа. Пјесник нам га овако представља:

Ко кад пукне гром, из кога
С урнебесом тријеси ударе,
Омраза и гњев срца свога
Рача издајства и преваре.

Без озира срне, куда
Несвијесни га бијес потиче,
Из погледа срчна и худа
Мећућ огањ, вапећ кличе . . . .

али кад се стала јуначка крв пролијевати, не-

ста га, да се опет појави, кад је Осман уфатен био бешједом узбуњену свјетину готово уморио и за се предобио. Заслужује, да се мало на ову бешједу зауставимо.

Ах, млађахан икад кому
Сагријешо сам ја толико,
За што овако бит по мому
Граду вођен имам прико?

Није ли ме у сред крвавога боја ваша сабља обрадила, да ми се зар отме сабља из рука од вас вјернијех мојијех јунака и од драгога мога пука? Сабља она, коју ми у боју не мога отети сила лешка? Па ту набраја све славе, што је та сабља добила. Њом је Мухан разбио деспота Вукашина; њом је Мурат најприје оплијенио сву српску земљу, па под Витом све покупи и у Косово поље ујаха; њом опет Мехмет указа се змај на Дрини словинскијем витезовима; њом Мурат други усрну у Ђурђеву деспотину; њом Мехмет смакну и скиде краља од Босне и Херцего; њом Бајазет покори Скендерију; њом Мурат стави узе крајишницима хрвацкијема.

Тко ми узимље сабљу ону,
С ком свијет стари моји добише,
И ку мени по закону
Своме унуку оставише?

Осман је слушаоце гануо до суза.

За све да се чине худи,
Учинит се заман хају,
Да од пути нијесу људи
И да срца неимају.

У томе »јак хрид кад се обали низ висину стрме горе«, ето влети Даут-паша виче: да се ови пас задави! Што чините, што оклијевате? Осман опет наставља, једа кога гане. Али Даут опет виче: Што чините? Давите га! па махраму смакну с паса и даде једноме црцу »сасма грдном, одвећ страшном« — који злочинство извршује.

То је слика Даут-паше, за кога пише Д. К.: »Даут-паша, који би захтијевао цијелу једну штудију, није толико безначајан, као што на први мах мисли г. писац«. Ја немам ништа противу укуса мога противника; али је он имао доказати, да Даут-паша није најцрњи карактер у Османиди; имао је упријети прстом на који црњи карактер и гадниј, па тако ђаше боље успјети.

* * *

Ово је све, што је врљејило одговорити на четири чланка у N. Listu и три чланка у D.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB

Katoličkoj protivу оног мог подлиска. Таман није кад су ови чланци свршили, почео је N. List доносити свечани говор, којијем је проф. Смичиклас ступио на ректорску столицу загребачкога свеучилишта: о постанку Гундулићева Османа обзиром на савремену историју. Колигоћ је овај говор учеван, ипак на мјеста вири из њега тенденција говорника, да наврне воду на свој млин. »Што је рекао Пулкава у XIV. вијеку, то уче сви чешки историци XV., XVI. и XVII. вијека, па јоште у 18. вијеку да паче и у школским књигама уче. да су потекли Чеси, Руси и Пољаци од три брата Чеха, Лаха и Руса из Хрвацке«. Тако се исто учи у Пољској! »Овај научан рад о досеоби Пољака (из Хрвацке) прешао је и у Хрвацку у она хисторичка ђела, која је познавао и изучавао Иван Гундулић. Они нам дају кључ славенском мишљењу и осјећању Гундулићевом«. Дакле Гундулић је из тих ђела хисторичкијех прифатио науку: да је Хрвацка колијевка свијех Словена. То би био кључ словенском ошјећању пјесниковом по ученом Смичикласу!

Преда мном пијесу чешки ни пољски хисторици, које навађа г. Смичиклас, па ни хрвацки, који су прифатили науку првијех; него ћу се мало задржати само на наводе истога Смичикласа. По овием дакле наводима, Фауст Вранчић из Шибеника, који је знао, да је далматинско наречје међу осталијема словенскијема што и флорентинско међу италијанскијема, и да се то исто наречје говори у Далмацији, Хрвацкој, Босни, Славонији, Србији и Бугарској,^{*)} већ г. 1606. побија то поријекло Пољака из Хрвацке.^{**)} Па онда на што истичати ту бајку и толико јој важности давати још у једном тако свечаноме и научноме говору?! Кад је Вранчић, савременик и судија Гундулићев, написао особиту расправу противу те бајке, како се може рећи, да ју је Гундулић прифатио као науку, и да је та бајка кључ словенском ошјећању пјесниковом? Мени напомиње овђе г. Смичиклас утољеника, који се и за цијену фата, да се спасе. Што мари, да у Осману нема није трага тој науци; њу су држали неки чешки и пољски историци, од којијех су је прифатили неки хрвацки, па — закључује г. Смичиклас — морао ју је прифа-

тити и Гундулић, те нам је пружа као кључ словенског ошјећања Гундулићева! А када савременици пјесникови пишу о роду словинскоме, »ки некад под великим Александром Србљанином свему свијету закон даваше«,^{*)} коју мисао находимо и у Осману, то ништа не важи за доказ народног ошјећања Гундулићева; то не може бити кључ његовом ошјећању народном! Тако тријезно, непристрасно и логично и научењаци хрвацки умију расправљати наша књижевна питања!

Него ајдемо даље. Г. Смичиклас долази и на Мавра Орбина, главнога учитеља словинске историје нашега пјесника, који у првом дијелу свога ђела узимље све Словене у једно до покрштења; а у другом дијелу је посебна историја јужнословенскијех земаља. »Овако је њему, као и Вранчићу и Албертиу, јужно славенство посебна цјелина, а овако га схваћао и Иван Гундулић«. Ово је признање Смичикласово и ми га на знање узимљемо. Даље овако г. ректор тумачи Османа Орбиновом историјом: »Чим је Орбини учио, да је језик словински увијек и у вријеме грчко и македонско био на балканском полуотоку, могао је Гундулић зацјевати, да је Орфео пјевао »у словинском свом језику«. Чим је Орбини прифатио од сјеверних славенских историка диплому Александра великога свому народу словинскому, могао је и Гундулић зацјевати: што се у пјесми слави одавна, од Лесандра Србљанина врх свијех цара славна. Чим је Орбини узео у грб Стјепана Немање Бугарску, Славонију, Босну, Македонију, Далмацију, Србију, грб куће Немањине, Котромановића, Хрвацке, Рашке, Приморја; чим је он повјест хрвацку стару унио под опћим именом словинским, слиједећи пона Дукљанина; чим је у кратко узео и повјест бугарску; чим је Орбини по географском положају узео Србе за средиште свога историчкога расматрања о јужним Славенима, тим је и пјесник могао зацјевати, да ће бити Владислав као побједитељ на Балкану: Неманићу да Стјепану намјесник са круне царске, чим под тобом земље остану србске, рашке и бугарске. Чим је Орбини узимао, да је Македонија била српска, могао је и пјесник пјевати о »Лесандру Србљанину« и опет другда: при мору управ српскијех страна, лежи Троја закопана«. Што опет из свега овога расматрања Смичикласова слиједи? Да је Гундулић као Вранчић, Алберти и

^{*)} Dictionarium quinque nobilissimarum Europae linguarum. Venetici 1595.

^{**)} De origine Polonorum dialogi. Romae 1606. Као податак к „Животу неколико изабраних дивца“.

^{*)} Ofici B. Marie Divice v Bnech 1617. од Албертиа Сплешанина.

Орбини јужно словенство узимао као цјелину посебну, и да је у овој цјелини српски народ, или боље исторички живот српске државе истакао. Што г. Смичиклас хоће, да то припише географском положају Срба, то се лако може разумјети. Како изгледа, он се и упустио у ова расматрања историчка, да обрани Гундулића пред Хрватима, за што Гундулић сматра у царској круни Неманићкој врхунац славе, на који позивље свога јунака Владислава, па да сву одговорност обали на Орбина. Него ваља и сиромаха Орбина обранити: он је узео Србе за средште свога расматрања не ни по њиховом животу државном, ни по тобож српском ошјећању, него по географском положају! Но то г. Смичикласу можемо опростити, и ако је случајно на гласу историк, јер је Хрват; а нама је доста, а и њему је било доста, што је у сред Загреба са најувизишенијега мјеста признао: и зрично, да је наш пјесник јужно словенство узимао за једну цјелину, и у тој цјелини српски народ за језгру; и ћутке, да је на Балкану познавао српску државу не само као главног него као јединога фактора, јер ту не спомиње ни бугарску ни хрвацку државу. А ко је био учитељ Гундулићу, окле је своје историчке појмове црпио, при којој се ватри његово народносно ошјећање развијало, то су споредна питања.

Него г. Смичиклас изрекао је, ако ће и миогред, и у томе обзиру још једно важно признање: »Јоште има једно знаменито врело за народне мисли и ошјећања нашега пјесника, то су складне и слатке бугаркиње, или народне пјесме«. Овијем смо дошли по мом мњењу на главни и прави извор народне мисли и ошјећања пјесникова. Што више, ове народне пјесме служиле су Гундулићу за углед књижевни у обзиру језика, као што су почеле служити нама од збирке Вукове. За то нема право г. Новаковић, када у својој историји књижевности српске пише, да је књижевност дубровачка »остала као самониклица, са свим без икакве свезе са старом српском књижевношћу, а готово и са новом. Оне свезе, које се могу опазити међу дубровачком и новом српском књижевношћу, врло су лабаве и нису свезе историчкога развијања«. На против, кад узмемо, како је Гундулић цијенио народне пјесме, како су му биле складне и слатке, ми видимо један извор старе дубровачке књижевности и нове опће српске књижевности, с кога теку једнијем током. Што је на тај извор потекао пра-

вославни дио српскога народа тек послје Вукове борбе, то се може разумјети и растумачити старословенском црквеном књижевношћу, која је била из манастира по народу завладала и туда дубоке трагове оставила; али то не смета ништа јединству цјелокупне народне српске књижевности, на којој су почели радити Дубровчани, Далматинци и Бошњаци католици од назад три вијека, угледајући се на народне умотворине, за то баш, што им се није намећао црквени старословенски језик, јер га није било међу њима.

Тако је и учени Смичиклас ако ће и нехотице и посредно, признао српско ошјећање пјесниково, које, докле је Османа, никад нико неће моћи никаквијем расправама затрпати.

* * *

Кад је на свијет изашла горња моја књижица, загребачки Vienas назвао ме »црнијем апостолом неслоге и раздора«, па надоставља: »С нашега је гледишта лудо расправљати, јесу ли Гундулић и Качић Хрвати или Срби. Ако бог да, није далеко доба, кад ће се народ смијати оваквој зађевици.« Па добро; ако је тако, какав сам гријех учинио, доказујући, да је Гундулић српски пјесник? Какве ли ироније може бити у намјени чистог прихода моје књижице споменицима обадвају нашијех пјесника, и за што се њихове сјени не могу обрадовати дару из рука Србина, који их Србима сматра? Ако је све исто, били они Срби или Хрвати; ако је за то лудо расправљати то питање, и ако ће му се народ брзо смијати, какав сам злочин учинио виши и грђи од листом свијех књижевника хрвацкијех, који оба пјесника сматрају Хрватима тако, да сматрају злочинством, кад се нађе један Србин, да њиховијем ћелима докаже, да су били велики и заслужни Срби? За што мене Vienas онако цјетко напада, ако је то збиља лудо питање, и ако је све исто, били они Срби или Хрвати? Ако је све исто, мени се чини, да се не би имали на мене иједити; ако ли није све исто, онда како може један књижеван лист, тако угледан као Vienas, тако писати и мене називати »црнијем апостолом неслоге«? Или и озбиљни Vienas хоће слогу између Срба и Хрвата под условом, да је Хрватима слободно присвајати што је српско, а Срби да не смију ни своје бранити?

Ми Срби тако слогу српско-хрвацку не схваћамо: ми на против држимо, да те слоге не може бити, док не наступи међу нама ме-

љубоно поштовање; док и Хрвати не прифате, као што ми одавна прифатисмо оно, свето начело: Сваком своје!

*

Почетком идуће године навршује се триста година од рођења Гундулићева. Овом приликом имао му се открити споменик у Дубровнику, и био се на то одбор саставио у истоме Дубровнику. Али се народ слабо одазвао; рецимо боље: слабо су се заузимали, који су на то позвани били.

Љетос је омладина дубровачка ударила путем, којијем се може најприје до те цијељи доћи: приредила је била једну велику забаву на корист споменика. Тако су одлучиле универзитетске омладине наше у Грацу и у Бечу, да на исту цијељ приправе бешједи о Савинудневи. Тако би требало, да по цијелом српству просвјетна и родољубива друштва стану приређивати бешједи у славу Гундулићеве тристогодишњице а на корист његова споменика.

Осим тога требало би приредити једно лијепо издање Османа ћирилицом. Год. 1826.

изашло је прво издање Османа у Дубровнику латиницом, а само годину кашње г. 1827. вриједни српски књижевник Јевта Поповић издаде друго издање Османа ћирилицом. Затијем су га Хрвати неколико пута прештампавали и то тек од год. 1844., и тијем ваљда мисле, да су га сасвијем присвојили, а наши издаваоци одиста по тој хаљини суде, да је и епос хрватски, те још немамо другога издања ћирилицом.

Ово друго издање требало би на себе да узме које наше књижевно друштво, па да га приреди с нужнијем исправкама текста у језику, правопису и интерпункцији, ће то јасноћа смисла захтијева. Ово би издање задовољило једну велику потребу и за то би се распродао колико икаква књига ове врсте. Не би остало куће српске, у којој је интелигентне особе, без Османиде. Тако би то издање морало бити велико, па за то и чист приход велик, који би требало намијенити споменику пјесникову.

Толико у очи ријетке прославе.

К О В Ч Е Ж И Њ

Г Л А С Н И К.

(Дипломе за чланове „Матице Српске“) готове су, али кад смо их видели, нису нас очарале ни бог зна како оригиналном замисљу, нити каквом вештачком израдом. Што се композиције тиче, нема на њој ништа српско до оних ликова, који хоће да представе људе заслужне по нашу Матицу и по српску просвету. Основа, на којој је диплома израђена, задовољила би можда у добу Мушицки-Светићеву; али данас кад је Матица Српска састанак српских вила, а не вршиште потрагуша старинских Муза, диплома та требала би и у томе да је знак напретка српског духа. Кад имамо својих народних уметника (Предића, Кретића, Мародића, Теодоровића, и т. д.), ваљало је њима и дати, да бар окушају свој дар. Диплома Српске Матице нека је рад српске руке. Па онда не знамо, ко ће имати да одговара честитому оснивачу данашњег „Летописа“ Матице Српске, што међу ликовима на дипломи нема и лика Ђорђа Магарашевића? — Свакако би боље било, уништити те дипломе, пре него што би се почело разашаљати члановима, па дати начинити нове, какве треба да су. Да се што лепше добије, да буде што више српска, добро би било, расписати награду српским уметницима те руке за најбољи нацрт, па тај усвојити. Штетовала би, до душе, тим само благајна Матичина коју стотину форината, али би морална добит по Матицу била толико већа, а чланови Матичине имали би у својим собама као накит једно уметничко дело српске замисли и српске руке.

(Распис награде) академ. пев. друштва „Облића“ у Београду остао је на правно. Као што читамо у „Радикалу“ (бр. 32. о. г.), рок (1. дец. о. г.) прошао је, а нико се од на-

ших композитора није јавио. „Колико ова појава носи у себи осуде, како за старије, још више за млађе наше музичаре, толико је жалосније, да је пропао један покушај нашег младог певачког друштва, који је имао за цел, и да изазове рад код наших музичара и да пробуди све остале певачке дружине на расписивање оваквих конкурса“.

(Никола Ђ. Вукићевић), управитељ учитељске школе у Сомбору и привремени главни школски референт, доживео је о свом крсном имену, о светом Николи о. г., лепу радост од својих ученика. Ученици Сомборске пренарандије предадоше му његов лик. Цел ове школске свечаности, као што пишу „Бранику“ (бр. 148.) из Сомбора, била је прво, да се остави спомен управитељу од ученика његових у 1887.—88. школ. год. а друго, да ученици јавно одаду захвалност и поштовање свом управитељу и старом учитељу за сва она добротинства, што им чини добром наставом, поуком и саветима својима, да се управо покаже, како ученици свог учитеља поштују, који већ 34 године неуморно служи српском народу изражавајући српску омладину за учитеље у народном духу вере православне и миле народности српске, радећи упоредо с покојним дром Натошевићем на бољитку српске народне школе, остварајући његове велике идеје и шиљући своје ученике у све крајеве, где Срби живе, да шире просвету у српском народу, а не тражећи за то никакве славе и хвале. — У 8 сахата искупили се сви ученици и ученице тог завода у великој дворани учитељске школе, те изаслаше двојицу, да умоле свога честитог управитеља, да им дође. Кад Вукићевић дође, поздрави га у име свију један од ученика и предаде му слику. На то им Вукићевић одговори у неколико ис-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

крених речи, при којима је тако тронут био, да се у неколико маха заплакао! „Овај ми је дар“, рече између осталог, „највеће одликовање и признање мојих трудова, и већма се радујем, него што сам се радовао, када су ми поверили највиши надзор над српском народном школом“. — Вукићевић је заслужио признање и од својих ученика и од народа и од свакога пријатеља нашега народа. Честито му!

(Самоук сликар). О Вукићевићевој свечаности израдио је његов лик по фотографији ученик III. разреда учитељске школе Јован Максимовић, самоук у том послу. Вели за њу дописник „Браников“: „Слице се дивимо и не можемо да се довољно начудимо, да је један самоук у сликарству тако вештачку слику израдио! Јован Максимовић има ваљан таленат за сликарство, и велика би жалост била, да се такав таленат занемари и напусти“.

(Наши ђаци и штипендије). Саборски одбор имао је да реши у последњој својој седници и молбе за неке штипендије. Расписано је било: 1. из Харишеве штипендије за трговачке, занатлиске и земљеделске науке по једно место са 300 фор. годишње. За трговачку јавило се 6 молилаца, за занатлиску 1 (зидарски калфа, који није исказао никакву квалификацију), а за земљеделску ни један. За трговачке науке изабран је Ђорђе Малаћ из Сент-Андрије, ученик IV. разреда трговачке школе у Будим-Пешти. За занатлиске и земљеделске науке расписаће се по ново стечај. — 2. Из Адамовићеве закладе за универзитетлије било је расписано једно, а 3. из Сервицкове за слушаоце средњих и великих школа 5 места. На то 6 места јавило се 62 молиоца. Адамовићеву штипендију добио је Станмир Поповић из М. Чанада, правник IV. године у Будим-Пешти; Сервицкову од 210 фор. год.: Јулијан Радонић из В. Сентмиклоша, правник I. године у Будим-Пешти; од 105 ф.: Б. Павловић из Митровице, правник I. године у Бечу, Ст. Стојковић из Винковаца, гимназиста VII. разр., Ст. Ђурковић из Турске Кањике, гимназиста II. разреда у Сегедину и Душан Машкић из Оточа, реалгимн. II. разреда у Сењу. Помакнути су у виши разред штипендисти: Ђорђе Хадија, правник I. године у Бечу, Милутин Јанковић, гимназиста VIII. разреда у Карловцима, Милан Бугарски, гимназиста VII. разреда у Панчеву, Живко Милићевић гимназиста VII. разреда у Карловцима, сви на 150 фор. 50 нов. годишње. — Било је свега 69 молилаца за 8 разних штипендистких места. Број молилаца, дакле, доста велик. Али нас теши, као што се и саборски одбор, вели, с радошћу могао уверити, да међу српским ђацима има заиста много, који свршавају науке са врло добрим успехом. — Ми ћемо, колико узмогнемо, о овоме водити од јако више рачуна. А добро би било, када би управе, која од руке је каквом закладом на оваке цели, изнеле каквом приликом целокупне прегледе о питомцима својима. За то говоре више оправданих разлога.

(Трећи свечани скуп српске краљевске академије) у Београду био је 13. (25.) децембра о. г. у великој школи. На њему је читао своју расправу редовни члан Панта Срећковић: „О Константину Тиху“.

ПОЗОРИШТЕ И УМЕТНОСТ.

(Српско народно позориште). Минула је недеља прошла додуше без иједне новине, али је ипак била занимљива. Доцела нам је Шекспирова „Отеља“ у преводу Гиге Гершића и А. Хаџића, па три бисерчића покојног нашег Косте Триковића: „Пола вина, пола воде“, „Честитам“ и „Љу-

бавно писмо“, затим Ожијереве „Фуршамболове“ у преводу Бранка Мушицког и најпосле Тотову „Сеоску лолу“ у преради Стевана Дескашева — све саме пријатне познанике, с којима се радо виђамо те бисмо им и замерили да нас кадгод обиђу. У „Сеоској лолу“ чули смо и две нове композиције Роберта Толингера и то антре-арију лолину „Пред твојом сам ето —“ и кор „Весело, момци —“. Обе су композиције карактеристичне и лене те пристају уз Јенкове нумере у том комаду.

КЊИЖЕВНЕ БЕЛЕШКЕ.

— Проф. Ст. Владисављевић Каћански, потпредседник „Друштва св. Саве“, покрене у Београду од нове године недељни лист за политику и књижевност: „Велика Србија“. Лист ће, као што се у огласу каже, заступати велике српске интересе, ширити и крепити велику српску мисао у народу српском, а биће ван странака. Годишња му је цена 12 динара.

— Професор богословије у Београду Свет. Ј. Никетић позива на претплату на нов свештенички лист: „Весник српске цркве“, који ће он издавати и уређивати. Излазиће три пута месечно. Годишње стоји 12 динара.

— Учитељ Петар Никетић покрене нов децји лист са сликама: „Баче“. Излазиће један пут месечно у Нишу, најмање на једном табаку а бар са две слике. Цена за Србију годишње дин. 1-60, на по године дин. 1, за друге земље дин. 3. Скупљачима једанаести број за труд.

— На растанку с овом годином не могамо, а да се бар летимице не осврнемо, да видимо, шта смо у књижевности добили. — Дobili смо прву књигу целокупних дела Вука Караџића. Сама краљевина Србија пође да се одужи једном од највећих својих синова, а оцу нове нам књижевности народне. — Дobili смо од друштва св. Саве крајњу књигу Браство са још лепшим изгледом у будућност. — Дobili смо први Глас прве српске академије. — Неуморни наш Милићевић спрема нам диван дар у Поменима својим. — Изврени часопис Отаџбина пође по ново, да нам обогати књижевност богатим својим садржајем. — Карић нас изненади красном књигом својом, каквом би се подичили и бољи од нас. Ако ће јој цедилака стругњак и наћи, можда, какву гдегод погрешку, у главном ће је сваки, који љуби своју књижевност, поздравити радосном добродошлицом, као дело, ком до сад немамо равна. — Уједињена омладина у Србији покрене свој књижевни орган, да се око њега прикуља с озбиљним радом. — Дobili смо од Цветића драму Немању, која, ако и није најсавршенији створ књижевни, бар показа, да се и у нас свет уме загрејати топлије и за ваљан књижеван појав. — Оглашено је издање скупљених песама Војислава Ј. Илића. У ово доба по српску поезију страшно неплодном доћи ће ова књига као метеор. — „Српска Матица“ даде нам и ове године четири књиге свога Летописа и неколико књижица за народ, обзирући се са расписивањем својих награда на равне књижевне и народне потребе наше. — Српско учено друштво издаде две огромне књиге свога рада. — Старинар археол. друштва прошири познавање Србије с археолошке стране. — Шапчанин нам даде неколико књига својих. — Босна доби и трећи српски лист. — Син Симе Милутиновића обећа нам, да ће нам дати скоро целокупна дела песника „Србијанке“ у руке. — Син Стевана М. Љубише угледа се зар на њега, па објави, да ће да прикупи дела тога „мудрога човека“ и алатоустог приповедача. (И један и други обећа, да

не уз дела та додати и биографије књижевника тих са студијом о раду њихову. Издавач Симиних дела обрадова нас, да ће студију о Симину животу и рад написати један од првих наших литерар-историка. Желити је, да и издавач Љубишиних дела повери тај посао таком човеку. Ако покојни Љубиша већ и има своје поштено место у нашој књижевности, то ће ваљана студија о књижевном раду његову тим поучнија и то већма бити на корист књижевности. — Ваљда не ћемо чекати дуго ни на целокупна дела Ђуре Давичића, на која је право добило учено друштво у Београду. — Ал докле ће чекати достојна издавача Доситије, на Мушицки, на Његуш и други? С Доситијевих дела помогоше се стари му издавачи, а народ их гутао. Мушицки није заслужио, да се тако заборави, ако се и затрпао „славено-сербским“ језиком. А Његуш? Још 1881. обрадова нас уредништво „Српских илустрованих новина“ (бр. 1.), да се штампарија А. Пајевића „латила тога лепога и родољубивог посла, да уз припомоћ српских књижевника, који су вешти томе, приреди и у достојном облику изда целокупни песнички рад владике Петра Петровића Његоша“. Није дошло ни данас до тога поред свег познатог подузетног духа и родољубивог цена Пајевићева. Ал добро је и приметио на онај глас у „Српским илустрованим новинама“ Св. Вуловић: „Говорити о издавању целокупног песничког рада и припремити све за издање тога

рада, то су две са свим различне ствари. „Задужбину би учи-нио“, рече још, „ко би достојно издао дела Његушева и Сарајлина“. Најдостојније би било, да дела наших „класичара“ прикупљају и издају или учено друштво или академија у Београду, као што, ено, ради југословенска академија са „старим писцима хрватским“. Поред издања, као што их до сад издаваху поједине књижаре, а без свестраног академског из-чављања и савесног уређења, не ћемо скоро доћи до потпуне историје књижевности српске, па расписивале се какве му драго награде за то, а кумило се, а молило се; нити ће нам књижевност, тепајући се овако око туђих врата са најразноврснијим правцима, тако лако доћи до одређена правца. „Сада се (вели један стран учењак,) не може више писати историја књижевности тако, да би се наводила пука имена и животно-писне notiце, додаваши с неколико речи још и суд, који је можда већ по сто пута опетован а ни један пут утврђен. С нашега данашњег, узвишенијег и духовитијег гледишта хоће се свагда по најпре потпуна слика укупне јевропске цивилизације, хоће се као нека панорама њезиних разноликих производа. При том се узима на ум и то, да како појединци људи тако и народи имају својих посебитих страсти, који су душа њихове народне поезије. Њих ваља мотрити, како су у свеви с кретањем литерарним, које их већ у напредак на-вешта, а после од њих добија сталан правац“.

„Стражилово“ је ево сретно навршило и трећу годину. Уверен сам, да ми нико неће уписати можда у хвалисање, ако изјавим, како ми је мило, што видим, да је „Стражилово“ за те три минуле године стекло много и много пријатеља, који га умним својим радом својски потпомажу. Пријатна ми је дужност, свима тим цењеним пријатељима на измаку ове године изрећи своју најтоплију хвалу те их усрдно замолити, да и за идућу годину не ускрате своје сарадње мом листу.

Изрично овом приликом напомињем, да је тврдња, као да „Стражилово“ излажењем својим свом старијем другу „Јавору“ мисли да худи, скроз и скроз неоснована. Шта више од своје стране изјављујем, а и овлашћен сам у име г. уредника „Јавора“ изјавити, да ће наши листови, како и онако теже једном те истом смеру, у слози и љубави радити на томе, да забаве и поуче српску публику. Од срца ми је жао било, што је немила афера ланске године помутила била споразум те ме наго-нила на ону изјаву у 34. броју мога листа из прошле године.

ЈОВАН ГРЧИЋ

Гласник и уредник „Стражилова“.

О д а д м и н и с т р а ц и ј е.

Ово је последњи број за ову годину. Уљудно молимо поштоване претплатнике, да обнове претплату за идућу годину.

На молбе, које нам са више страна стижу, као да лист уступимо бесплатно или у по цене, одговарамо овим једаред за свагда, да тога не можемо даље чинити, јер ће се од нове године „Стражилово“ штампати у мањем броју примерака, но досад, те ће се морати чувати заостали бројеви за претплатнике, који би се касније јавили. Нека нико не замери, али није право, да се мора кубурити због оних, који од вла-сника овог листа траже услугу а никаквом је услугом не враћају.

САДРЖАЈ: Утеха. Песма Вл. М. Јовановића. — Последња лутка. (Свршетак.) — Госпоја-Персин план. (Свршетак.) — О кнезу Лазару. (Наставак.) — У очи Гундулићеве тристогодишњице. (Свршетак.) — Ковчежић. Гласник. — Позори-ште и уметност. — Књижевне белешке.

„СТРАЖИЛОВО“ излази сваког четвртка на читавом табаку. Цена му је 5 фор. а. вр. на целу годину, 2 ф. 50 н. на по год., 1 ф. 25 н. на четврт год. — За Србију и Црну Гору 14 динара или 6 ф. на годину. — Рукописи се шаљу уредништву а претплата администрацији „Стражилова“ у Нови Сад. — За Србију прима претплату књижара В. Валожика у Београду.